

певному умовному позначенню, а знакова система права містить систему формальних елементів, які поєднуються у змінні комбінації у відповідності з визначеними принципами структури та встановленим кодом. Хоча кількість цих елементів може бути охарактеризована як відносно незначна, але вони утворюють велику множину теоретично можливих комбінацій, що задає знакову варіативність правового буття.

Список використаних джерел

1. Костицький М. В. та ін. Філософсько-правове дослідження впливу християнських засад суспільства на правову систему України : монографія / І. М. Луцький, М. В. Костицький, А. І. Луцький [та ін.] ; передмова М. В. Костицького ; за заг. ред. М. М. Косьмія. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. – 339 с.

2. Соціологія права : навч. посіб. / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. О. Левченко та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужи. – 2-е вид. перероб. і допов. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 356 с.

Сторчак Н. А., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри філософії освіти, теорії й методики суспільствознавчих предметів Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ПОЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Результати комплексного дослідження покарання у виді позбавлення волі на певний строк свідчать, що його об'єктом (тим, на що спрямований його вплив) є свобода особи як можливість вибору своєї поведінки, її підстав, можливість діяти на свій розсуд. До такого висновку приводить аналіз багатьох питань у сфері реалізації даного покарання: різні аспекти свободи – правовий, філософський, соціологічний, психологічний, політичний та фізичний; цінність благ у сучасному суспільстві; зміни у правовому статусі особи, яка відбуває позбавлення волі (втрати, обмеження, специфічні права

та додаткові обов'язки); сутність примусу під час застосування позбавлення волі та альтернативних покарань; переживання та потреби в мотиваційній системі особистості засудженого; гуманізаційні зміни до кримінального та кримінально-виконавчого законодавства останніх років.

Такий висновок щодо свободи як об'єкту позбавлення волі зачіпає термінологічну площину, а саме: українським варіантом назви досліджуваного виду покарання є «позбавлення волі», а не «позбавлення свободи». В українській мові співвідносять терміни «свобода» і «воля». Проаналізуємо їх співвідношення щодо визначення об'єкта позбавлення волі на певний строк як покарання.

Російсько-українські словники містять кілька варіантів перекладу слова «свобода» – воля, свобода, вільність [6, с. 133; 7, с. 305]. Їх суміжність підтверджує етимологія: слово «воля» є спорідненим зі словами «веліти», «вибір», «хотіти», «бажання», «відбір», «краще» [3, с. 423; 8, с. 347–348], а слово «свобода» – споріднене зі словами «независимость», «свободное поселение», «сам, собственный» [9, с. 582].

Зміст поняття волі, складовими якого у психології, філософії та юриспруденції є волевиявлення, здатність особи діяти в напрямку свідомо поставленої мети, вибираючи мотиви, долаючи при цьому внутрішні перешкоди (безпосередні бажання), можливі труднощі під час здійснення цієї мети [1, с. 81; 10, с. 75; 14, с. 516], переконує у правильності того, що вважати об'єктом позбавлення волі на певний строк варто саме свободу (а не волю). Приєднуємося до слів Н. О. Бородовської, що «право, закон, вирок суду не можуть позбавити людину волі, бо не регулюють процеси, які відбуваються у свідомості особи, правові акти, рішення можуть регулювати лише зовнішній прояв поведінки особи – її свободу» [2, с. 11]. Не дарма у ст. 29 Конституції України йдеться про те, що кожен має право на свободу [4], а не волю.

Але слід наголосити, що при цьому філософія та юридична наука особливого значення надають поєднанню характеристик свободи та волі. У праві існує так зване вільне волевиявлення, що має значення у таких випадках, як визначення дійсності правочину; встановлення

осудності/дієздатності; визнання діяння злочином, якщо не було на це згоди потерпілого, якщо його свобода порушувалася – наприклад, під час звалтування, насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом. У філософії використовується категорія «свобода волі» та вважається, що воля за своєю сутністю завжди свободна воля, а свобода – це свобода волі, здатність суб'єкта вільно визначати сутнісні підстави власного воління, вільно і відповідально обирати власні мотиви та цінності і, зрештою, власне діюче «Я» [10, с. 406; 11, с. 571].

Отже, під час застосування традиційної назви «позбавлення волі», якої дотримуються законодавці та більшість українських фахівців, все ж таки об'єктом цього покарання буде не воля, пов'язана з волевиявленням, вольовими зусиллями, а свобода як вибір, як можливість визначати підстави своїх дій, діяти на свій розсуд. У зв'язку з таким висновком логічно було б перейменувати «позбавлення волі» на «позбавлення свободи». Але це не видається доречним, оскільки повністю засуджений позбавляється лише деяких свобод, причому це можна встановити лише шляхом аналізу законодавства, яке уникає такого формулювання і застосовує термін «обмеження» (наприклад, Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»). До того ж використання терміна «обмеження свободи» пов'язане зі співвідносним терміном, яким у КК України позначається інший наявний вид покарання – «обмеження волі» (ст. 61) [5]. Здається, більш доцільним було би приєднатися до думки фахівців, які пропонують російськомовний термін «заключение» [цит. за 12, с. 12; 13, с. 556], однак його український еквівалент – «ув'язнення» – етимологічно має неоднозначний зміст, зокрема є спорідненим із «в'язати», «в'язи» (шия), «в'язила» (застаріла назва кайданів) [3, с. 433].

Таким чином, прагнення до особливої точності у назві досліджуваного виду покарання та його перейменування не внесе остаточної ясності та логічності у теорію кримінального права та не позбавить суперечностей чинне законодавство, тому таке прагнення залишається на сьогодні не зреалізованим і потребує подальшого термінологічного пошуку.

Список використаних джерел

1. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2006. – 672 с.
2. Бородовська Н. О. Забезпечення кримінально-процесуального статусу особи, засудженої судами України до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Н. О. Бородовська ; [Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника]. – Київ, 2006. – 20 с.
3. Етимологічний словник української мови : [в 7 т.]. Т. 1. : А-Г / [уклад. : Болдирев Р. В., Коломієць В. Т., Крищенко А. П. та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1982. – 631 с.
4. Конституція України від 28. 06. 96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.01 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
6. Мацько Л. І. Російсько-український та українсько-російський словник: Відмінна лексика : навч. видання / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, С. В. Шевчук. – Київ : Вища шк., 1992. – 255 с.
7. Русско-украинский словарь : [в 3 т.] / Акад. наук Укр. ССР, Ин-т языковедения им. А. А. Потемнина ; [редкол. : И. К. Белодед (пред.) и др.]. – 3-е изд., стер. – Киев : Гл. ред. Укр. совет. энцикл., 1987 – 1988. – Т. 3 : Про-Я / [редакторы тома: С. И. Головащук, Л. А. Коробчинская, Н. Н. Пилинский]. – 1988. – 823 с.
8. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : [в 4 т.]. Т. 1. – М. : Прогресс, 1986. – 576 с.
9. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : [в 4 т.]. Т. 3. – М. : Прогресс, 1987. – 832 с.
10. Философский энциклопедический словарь / [Редакторы-составители : Губский Е. Ф., Кораблева Г. В., Лутченко В. А.]. – М. : Инфра-М, 2006. – 576 с.
11. Філософський енциклопедичний словник / [Редкол. : Шинкарук В. І., Бистрицький Є. К., Йолон П. Ф. та ін.]. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.

12. Чучаев А. И. Лишение свободы и проблемы его реализации : учеб. пособие / А. И. Чучаев, Е. Р. Абдрахманова. – Ульяновск : УлГУ, 1996. – 124 с.

13. Энциклопедия уголовного права : многотомное издание / [Отв. ред. В. Б. Малинин]. – СПб. : Издание профессора Малинина, 2005 – 2008. Т. 8. Уголовная ответственность и наказание. – 2007. – 798 с.

14. Юридична енциклопедія : [в 6 т.]. Т. 4 : Н – П / [редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін.]. – Київ : Укр. енцикл., 1998. – 720 с.

Гдакович М. С., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення Львівського державного університету внутрішніх справ

ТЕКСТИ ДОКУМЕНТІВ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ

Вивчення особливостей формування офіційно-ділового стилю української мови залишається одним із актуальних завдань сучасного мовознавства та юридичної лінгвістики зокрема. Дедалі більше зацікавлення дослідники виявляють до історичних аспектів формування офіційно-ділового стилю української мови, в тому числі західноукраїнського варіанта, про що свідчать дослідження О. Сушко, Л. Тищенко. Однак досі поза увагою дослідників залишається цілий пласт – тексти офіційного характеру, ділова документація Січового Стрілецтва та Галицької армії, які ще не стали предметом аналізу. Дослідження ділових паперів Українських Січових Стрільців (УСС) – це необхідна ланка, що дозволяє висвітлити чимало аспектів формування офіційно-ділового стилю сучасної літературної мови, тому вважаємо за необхідне привернути увагу дослідників до цієї проблематики.

Мова повноцінно розвивається тільки тоді, коли вона твориться як цілісна система на всіх рівнях, забезпечує виконання всіх соціальних функцій. Значення і місце офіційно-